

episcopi consanguineis, vix enim credi potest ab ista permutatione fraudem abesse adeoque non est iuxta canonicas sanctiones. *De synod. dioces.*, lib. XIII, cap. 24, § 10, nov. edit.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

(121. Magna intercedit differentia conc. Trid. inter, et bullam Pianam quoad resignationem beneficii, ad cuius titulum fuit quis ordinatus, factam coram ordinario sine hac mentione. (122. Attento namque concilio Tridentino, irrita erat resignatio, et sic resignans beneficia haud amittebat. (123. At spectata bulla Piana, beneficium vacat, nec potest resignans ad illud redire, sed illud conferre debet non ordinarius, sed Papa, aut alius ordinario superior. Bene vero ordinarius in penam tenetur resignantem alere, incurritque praeterea suspensionem a collatione beneficiorum. Confer Parisium, *De resignat.*, l. II, q. 6, n. 41 et seq.; Boss., *De ordin. quoad titul. sacr.*, § 12, n. 56.

(124. Quod si agatur de resignatione mox dicti beneficii ita coram Summo Pontifice facta, resignatio erit nulla, minimeque resignans amittet beneficium ad tramites concilii Tridentini; nam bulla Piana nihil innovavit de tali resignatione facta coram Summo Pontifice; Bossius, *ubi supra*.

(125. Num facta dici queat mentio hęc, si facta fuerit per dictionem *Forsan*, vel similem dictionem dubitativam? Sacra congregatio Concilii interpres negativam sen-

RESOLUTIONES SACRARUM CONGREGATIONUM.

Lubet, quę sequuntur, expendere.

(1. Resolutiones sacr. congregationum furtive obtentę, et non expressa facti serie, non attenduntur. Rota, part. XIX, rec. dec. 102, a n. 15; Ursaya, *Miscellan. sac. et profan.* 1, litt. R, n. 94.

(2. Resolutiones sacr. congregationum non attenduntur, quando sunt in terminis diversis. Rota, dec. 1069 in fin., *cor. Emerix Jun.*; Ursaya, *loc. cit.*, n. 96.

(3. Resolutiones sacr. congregationum, si non publicentur, attendi non debent. Silveira, opusc. 2, *De declar. card.*, n. 8; Ursaya, *Miscellan. sac. et profan.* 1, litt. R, n. 97.

(4. Resolutiones ultimę sacr. congregat. pręvalent prioribus. Silveira, l. c., nu. 11; Pignat., t. I, consult. 107, n. 14.

(5. Resolutiones sacr. congregationum corruunt, corruente fundamento, sub quo emanarunt. Rota, part. XVII, recent., dec. 274, n. 11; Ursaya, l. c., n. 99.

(6. Resolutiones S. congr. dicuntur constituere rem iudicatam. Rota, in *Tarentina Canonicatus*, 11 Dec. 1716, § *Unde, cor. Foscar.*; Ursaya, l. c., n. 100.

RESTITUTIO IN INTEGRUM.

SUMMARIUM.

1. Restituere in integrum generatim quid sit? —

tentiam tenuit in *Lancianen.*, 9 Februar. 1726. At Rota innixa stylo datarię affirmative respondit in *Corduben. Pręstimonii*, 27 Novemb. 1724, § *Objectum*, et in *confirmatoria*, 18 Martii 1726, § *Ita, coram clar. mem. Corio*, et in *Nuscana canonicatus*, 2 Julii 1735, § *Frustra*, et sequenti, et in *confirmatoria*, 14 Martii 1746, § 6, *coram bon. mem. vicecomite*, ubi sibi objicit mox dictam resolutionem sacrę congregationis concilii interpretis.

(126. Bulla Piana prohibens, ne episcopi conferant beneficia cor. ipsis resignata consanguineis, affinis et familiaribus, locum sibi non vindicat quoad beneficia, quę resignantur ex causa permutationis, quippe quia in hac resignationis specie totum operatur consensus permutantium, et ordinarius, recognita actus validitate, suum duntaxat consensum et auctoritatem interponit. Rota, in *Leodien. S. Scholasticę*, 3 Jul. 1744, § 14, *cor. bon. mem. Matthæio*, et Jul. 1749, § 11, *cor. bon. mem. vic.*

(127. Quoad beneficia juris patronatus multum interest, utrum resignatio facta sit nulatenus requisito consensu patronorum, an requisito et non obtento consensu hoc.

(128. Priori enim casu non est irrita ipso jure resignatio, sed irritanda est, ut firmant doctores allegati ab auctore, num. 24.

(129. At posteriori casu irrita ipso jure est resignatio, ut respondit Rot., in *Aurien. parochialis*, 25 Jan. 1753, § 8, et in *confirmatoria*, 26 Nov. ejusd. anni 1751, § 4, *cor. eminentiss. Bussio*.

(7. Resolutiones sacr. congr. faciunt jus, quando non sunt certis circumstantiis restrictę. Rota, in *Spoletana Paramentorum super Breve* 12 Jun. 1722, § *Quoniam usus, coram Crispotto*; Ursaya, *Miscellan. sac. et profan.* 1, litt. R, n. 29.

(8. Resolutiones sacr. congr. approbatę a Papa dicuntur constitutiones Apostolicę. Card. de Luca, *De regalibus*, disc. 32, n. 5; Ursaya, *Miscellan. sac. et profan.* 1, litt. R, n. 98.

(9. Resolutionibus etiam particularium congregationum deferendum est pro causis similibus, rationibus adductis a Rota, part. IV, tom. II, rec., dec. 215, a n. 5, et in *Placentina cathedralit.*, 22 Jun. 1703 in fin., *cor. Molin.*; Ursaya, *loc. cit.*, n. 101.

(10. Hic advertendum superest, quod illa particula, *Et amplius*, quę sæpe adducitur in fine dictarum resolutionum, denotat quod omnes eminentissimi cardinales in illis fuerunt concordēs, et quod cum materia seu causa de se clare pateat, non sit amplius proponenda. Sic Benedict. XIV, volum. 3, notific. 14.

2. Restitutio in specie quid sit? — 3. Ut restitutio in integrum concedatur, requiritur: primo, quod

actus ille, vel contractus, seu quasi contractus, ex quo gravis læsio sequitur, de jure fuerit validus. — 4. Secundo, requiritur, quod læsio illa sit gravis, seu magna et notabilis. — 5. Tertio, requiritur, quod læsio illa gravis acciderit dolo adversarii, vel inconsulta facilitate læsi, aut negligentia sui procuratoris ex actu vel contractu cum adversario gesto. — 6. Quarto, requiritur quod restitutio in integrum fiat ex justa causa. — 7. Beneficium restitutionis in integrum conceditur minoribus, si ex contractu vel alio actu notabiliter læsi aut decepti sunt. — 8. Restitutio in integrum conceditur minoribus utriusque sexus etiam si contractus, ex quo notabiliter sunt læsi celebratus sit cum concilio patris, tutoris vel curatoris. — 9. Item beneficium restitutionis in integrum conceditur ecclesię. — 10. Item beneficium restitutionis in integrum gaudent collegia clericorum, monasteria religiosorum, hospitalia auctoritate episcopi fundata, quin et confraternitates et congregationes. — 11. Item beneficium restitutionis in integrum gaudent Respublicę. — 12. Nomine reipublicę quę veniant. — 13. Item beneficium restitutionis in integrum conceditur minori læso contra minorem lædentem. — 14. Item conceditur Ecclesię læsę contra ecclesiã lædentem. — 15. Adducitur et solvitur instantia. — 16. Item beneficium restitutionis in integrum conceditur quandoque etiam majorennibus, si in ipsis, præter gravem læsionem, interveniat alia justa causa. — 17. Item beneficium restitutionis in integrum conceditur nedum ipsis principaliter læsis, sed etiam eorum hæredibus, et successoribus universalibus. — 18. Restitutio in integrum petenda est coram iudice illius contra quem petitur. — 19. Restitutio in integrum petenda est intra quadriennium. — 20. Quadriennium istud in restitutione minorum incipit currere a primo die xxvi anni inchoati, et durat usque ad annum xxix completum. — 21. In restitutione vero minorum, qui veniam ætatis impetrarunt, quadriennium incipit currere a die, quo venia ætatis obtenta et intimata fuit. — 22. In restitutione majorum xxv annis quadriennium incipit currere a tempore, quo læsio contingit, si non adsit justa causa absentię, vel aliud legitimum impedimentum. — 23. In restitutione Ecclesię vel reipublicę, quadriennium incipit currere a tempore factę læsionis. — 24. Quadriennium petendę restitutionis incipit currere non a die factę læsionis, sed a die habitę scientię de læsione. — 25. Adducitur et solvitur instantia. — 26. Tempus quadriennii concessum pro petendâ restitutione non currit juste impedito. — 27. Ecclesia est restituenda, in

(1. Restituere in integrum generatim loquendo idem est, ac in pristinum statum reponere, text. expresso, in l. *Cum salutatus* 1, cod. *De sententiam passis*, ibi: « Restituo te in integrum provincię tuę. Ut autem scias, quid sit in integrum restituere? honoribus et ordini tuo, et omnibus cæteris te restituo. » Et concordat l. *Quod si minor* 24, § 4, ff. *De minoribus*, ibi: « Restitutio autem ita faciendâ est, ut unusquisque in integrum jus suum recipiat. »

(2. Restitutio autem in specie accepta, est extraordinarium juris remedium, quo graviter læsus ex naturali æquitate per officium iudicis reducitur seu restituitur in pristinum statum, ac jus, in quo erat ante læsionem. Sic in re communis, l. *Utilitas* 1 cum sequentibus, ff. *De in integrum restitutionibus*, et in cap. *Requisivit* 1, c. *Cum venissent* 2, c. *Auditis* 3 cum sequentibus, *De in integrum restitutione*.

integrum etiam post lapsum quadriennium a die factę, et cognitę gravis læsionis computandum. dummodo tamen adsit aliqua gravis causa, ob quam superior beneficium restitutionis ei adhuc concedendum arbitretur, secus non. — 28. Assignantur justę causę, ob quas potest superior post lapsum quadriennium concedere restitutionem in integrum ecclesiis et aliis locis piis. — 29. Restitutio in integrum petita ordinarię suspenditur exsecutio sententię, nisi præsumptio malitię sit contra petentem. — 30. Quando autem ex conjecturis præsumi potest, quod restitutio in integrum malitiose petatur solum ad suspendendam sententię exsecutionem, tunc non suspenditur, sed fit ipsius sententię exsecutio. — 31. Regularis, qui legitime fuit impeditus ad reclamandum contra nullitatem suę professionis intra quinquennium, allegatis causis dicti sui justı impedimenti potest restitui in integrum ad reclamandum etiam post dictum quinquennium. — 32. Hęc tamen restitutio in integrum non conceditur, nisi a Summo Pontifice aut a sacra congregatione Concilii, vel Episcoporum et Regularium. — 33. Hinc restitutio in integrum adversus lapsum quinquennii conceditur moniali reclamanti adversus suam professionem, quando constat de vi metuque, quibus mediantibus emissa fuit. — 34. Item restitutio in integrum adversus lapsum quinquennii datur moniali, quę ex legitima causa reclamare non potuit intra dictum quinquennium. — 35. Item restitutioni in integrum locus est, quando monialis professionem per vim et metum emisit non obstante longo lapsu temporis. — 36. Item restitutio in integrum concedenda est moniali post quinquennium reclamanti, quando, illo durante reclamare non potuit. — 37. Item restitutio in integrum concedenda est religioso impedito reclamare intra quinquennium, non attentā renovatione votorum vi proprię regulę quolibet anno facta. — 38. Item restitutio in integrum danda est religioso, qui professionem emisit non completo anno xvi suę ætatis. — 39. Item restitutio in integrum danda est religioso proficenti cum aliquo defectu habituali in religione, cujus constitutiones mandant, ut illi religiosi, qui tacent aliquem essentialem defectum ante emissionem professionis, illo detecto, statim possint ab eorum superioribus dimitti. — 40. Restitutioni in integrum locus non est, quando non probatur prætensus metus et vis sibi illata ad professionem emittendam. — 41. Restitutio obtenta a S. C. C. Cæremoniales remanent actus faciendi in curiis episcopalibus. — 42. Alia ad rem ad n. 51.

(3. Ut restitutio in integrum concedatur, varia requiruntur: primo enim requiritur, quod actus ille, vel contractus, seu quasi contractus, ex quo gravis læsio sequitur, de jure fuerit validus; si enim nullus fuerit, aut invalidus ipso jure, non est locus beneficio restitutionis in integrum, quia tunc læsus communi auxilio ac mero jure munitus est, ideoque non debet ei tribui extraordinarium auxilium seu remedium restitutionis in integrum, quod non nisi in subsidium seu defectum remedii ordinarii conceditur. *Communis*, text. expresso in l. *In causę cognitione* 16, ff. *De minoribus*, ibi: « In causę cognitione etiam hoc versabitur, num forte alia actio possit competere circa in integrum restitutionem? Nam si communi auxilio et mero jure munitus sit, non debet ei tribui extraordinarium auxilium. » Et, *ibid.*, § 3, subjungitur: « Et generaliter probandum est, ubi contractus non valet,

pro certo prætorem se non debere interponere. »

(4. Secundo requiritur, quod læsio illa sit gravis, seu magna, et notabilis juxta arbitrium boni viri seu discreti judicis: si enim modica sit læsio, non conceditur restitutio in integrum. *Communis*, textu expresso in l. Scio 4, ff. De in integrum restitut. ibi: « Scio illud a quibusdam observatum, ne propter satis minimam rem vel summam, si majori rei, vel summa præjudicetur, audiat is, qui in integrum restitui postulat. » Et concordant l. Si ex causa judicati 9, ff. De minoribus, et cap. Ad nostram 11, De rebus eccles. non alienand., et ibi Glossa communiter recepta verb. *Enorme*, ubi expresse dicit, « quia pro levi damno non datur restitutio, » et in c. Requisivit 1, De in integrum restitutione, verb. *Detrimentum magnum*, ubi sic præcise habetur, « nam pro modica causa non datur restitutio. »

(5. Tertio requiritur, quod læsio illa gravis acciderit dolo adversarii, vel inconsulta facilitate læsi, aut negligentia sui procuratoris ex actu vel contractu cum adversario gesto, idque vel manifeste constet, vel saltem in judicio per læsum rite probetur: si enim casu fortuito grave damnum evenierit, videlicet, si res empta incendio periit, vel animal mortuum fuit, non conceditur restitutio in integrum, per expressum textum in l. Verum, De dolo 11, § cum sequentibus, ff. De minoribus, ubi id pluribus exemplificatur, et concordant cap. Requisivit 1, cap. Cum venissent 2, c. Ex litteris 4, et cap. Constitutus 8, De in integrum restitutione, juncta Glossa communiter recepta in cit. cap. Verum, De dolo 11, § 3, ff. De minoribus.

(6. Quarto requiritur, quod restitutio in integrum fiat ex justa causa. *Communis*, per text. in l. Utilitas 1, ff. De in integrum restitutionibus, ubi enumerantur causæ generales hujus restitutionis, et dicitur, quod per eam « plurifariam prætor subvenit hominibus, vel lapsis (sui facilitate, ut explicat Glossa ibidem) vel circumscriptis (adversarii dolo) sive metu, sive calliditate, sive absentia inciderunt in captionem. Sive, ut subjungitur, *ibid.*, l. Sive 2, ff. eodem, per status mutationem, aut justum errorem. Et concordat l. Hujus edicti 1, et l. Hoc edictum 2, ff. « Ex quibus causis majores viginti quinque annis in integrum restituantur; » et c. Auditis 3, De in integrum restitutione, ubi Innocentius III, de ecclesiis læsis loquens ait: « Æquitate pensata, utramque restituimus: » æquitas autem importat justam causam.

(7. Beneficium restitutionis in integrum jure communi conceditur ætate minoribus (id est iis, qui viginti quinque annos nondum compleverunt), si ex contractu vel alio actu notabiliter læsi vel decepti sunt. *Communis*, per textum expressum in l. Hoc edictum 1, l. Denique 3, l. Minoribus 6, ff. De minoribus xxv annis, ibi: « Minoribus viginti quinque annis subvenitur per in integrum restitutionem: » et cap. Constitutus

8, De in integrum restitutione, cum similibus. (8. Restitutio in integrum conceditur minoribus utriusque sexus, etiamsi contractus, ex quo notabiliter sunt læsi, celebratus sit cum consilio patris, tutoris vel curatoris. *Communis*, per text. in l. Filius familias 1, cod. De filiofamilias minore, l. Denique 3, ff. De minoribus, l. Minoribus 2, cod. Si tutor vel curator intervenerit, ibi: « Minoribus annis xxv etiam in his, quæ presentibus tutoribus vel curatoribus iudicio, vel extra iudicium gesta fuerint, in integrum restitutionis auxilium superesse, si circumventi sunt, placuit. »

(9. Item beneficium restitutionis in integrum conceditur Ecclesiæ. *Communis*, textu expresso in cap. Requisivit 1, et cap. Cum venisset 2, De in integrum restitutione. Cum enim Ecclesia fungatur jure minoris, ut expresse dicitur in cap. Auditis 3, De restitut. in integrum, ideo instar minoris natu, debet semper illæsa servari, ut expresse habetur in cit. cap. Requisivit, juncta Glossa communiter recepta, *ibid.*, verb. *Jure minoris*.

(10. Item beneficio restitutionis in integrum gaudent collegia clericorum, monasteria religiosorum, hospitalia episcopi auctoritate fundata, quin et confraternitates et congregationes; ad hæc enim omnia extenduntur privilegia ecclesiis concessa, textu expresso in l. Omnia privilegia 35, cod. De episcopis et clericis, et concordat cap. Ex litteris 2, De consuetudine, ubi claustra, ecclesiæ, et quælibet loca religiosa quoad favorabilia æquiparantur, et sic tenet communis doctorum.

(11. Item beneficio restitutionis in integrum gaudent respublicæ, quæ minorum quoque jure fruuntur. *Communis*, per textum expressum in l. Respublica 4, cod. « Quibus ex causis minores in integrum restituantur, ibi: « Respublica minorum jure uti solet, ideoque auxilium restitutionis implorare potest; » et concordat l. Rempub. 23, cod. De jure reipublicæ, ibi: « Rempublicam ut pupillam extra ordinem juvari moris est. »

(12. Nomine autem reipublicæ veniant non solum supremæ, quæ superiorem non recognoscunt, sed etiam inferiores communitates, ut civitates, castra, villæ, pagi, si honorum seu jurium communium administratores habeant. Bartolus, in cit. l. Respublica 4, cod. Quibus ex causis majores; Maranta, part. vi Speculi aurei, § De appellatione, n. 87; Abbas, in cit. cap. Requisivit 1, De restitutione in integrum, n. 15; Molina, tract. 2, De justit., disp. 574, n. 4; Pirrhing, lib. 1 Decretal., tit. 41, n. 15; Reiffenstuel, *ibid.*, n. 37, et alii passim: in istis enim inferioribus militat eadem ratio, quæ in supremis, cum et inferiores regantur per alios, et multos habeant minores, pupillos, viduas et miserabiles personas, sic uti supremæ.

(13. Item beneficium restitutionis in integrum conceditur minori læso contra minorem lædentem: *Communis*, per text. in l.

Verum 11, § Item quæritur, ff. De minoribus, et concordat text. in l. ultim., ff. Ex quibus causis. (14. Item conceditur ecclesiæ læsæ contra ecclesiam lædentem. *Communis*, per text. in cap. Cum venissent 2, De restitut. in integrum, et concordat text. in cap. Auditis 3, cod.

(15. Nec valet obijcere, quod privilegiatus non utitur privilegio contra alium privilegiatum, l. Assiduis 12, cod. Qui priores in pignore, adeoque unus minor privilegiatus non possit uti hoc privilegio contra alium privilegiatum minorem; nec ulla privilegiata ecclesia contra aliam ecclesiam privilegiatam. Non valet, inquam, quia regula procedit, si utriusque par sit causa; secus autem, si unus certet de lucro captando, et alter de damno vitando; tunc enim is, qui cupit indemnis esse, merito prævalere debet illi, qui ex re aliena lucrum quærit, ut cit. l. Verum 11, § final., ff. De minoribus, ubi summarium sic habet: « Si sint duo privilegiati pari privilegio, præfertur ille, qui certat de damno vitando; sed si uterque certet de hoc, est potior causa rei; sed si sint privilegiati dispari privilegio, privilegium potentioris præponitur. » Tum quia beneficium restitutionis non conceditur minoribus vel ecclesiis lædentibus, sed læsis; unde minor vel ecclesia lædens non est privilegiata, et consequenter, si res exacte expendatur, non concurrat privilegiatus cum privilegiato. Abbas, in cit. cap. Auditis 3, De in integrum restitut., n. 8; Engel., l. 1 Decretal., tit. 41, n. 6; Reiffenstuel, *loc. c.*, n. 43 et seq., et alii.

(16. Item beneficium restitutionis in integrum conceditur quandoque etiam majoribus, id est majoribus xxv annis completis, si graviter læsi sint; at vero in istis, præter gravem læsionem, necesse est etiam justam causam intervenire, v. g. absentiam reipublicæ causa, detentionis in vinculis, vel hostium potestate, justis erroris, seu probabili ignorantia, vel aliam similem justam causam, ob quam læsus per iudicis officium secundum æquitatem restituendus videatur. *Communis*, per textum in toto titulo, ff. Ex quibus causis majores xxv annis in integrum restituantur, et text. in toto titulo cod. Quibus ex causis majores in integrum restituantur, et signanter in l. Hujus edicti 1, ff. Ex quibus causis, etc., ubi prætor tradit hanc generalem clausulam pro justis causis concedendi restitutionem in integrum majoribus xxv annis, ibi: « Item, si qua alia mihi juxta causa esse videbitur, in integrum restituum. »

(17. Item beneficium restitutionis in integrum conceditur, nedum ipsis principaliter læsis, sed etiam eorum hæredibus et successoribus universalibus, si modo defunctus in ea conditione fuerit, ut si adhuc superstes esset, restitui deberet. *Communis*, per text. in l. Non solum 6, ff. De in integrum restitutionibus, l. Minor 13, § De minoribus, ibi: « Non solum autem minoribus, verum successoribus quoque minorum datur in integrum restitutio, etsi sint ipsi majores. »

(18. Restitutio in integrum petenda est coram iudice illius, contra quem petitur. Nam generale est, quod actor forum rei sequatur, cap. Si clericus 5 et cap. Cum sit generale 8, De foro competent., et in specie de petenda restitutione in integrum habetur ex l. Quoniam 2, cod. Ubi et apud quem cognitio in integrum restit. agitanda, juncto ejus summario et communi doctorum.

(19. Restitutio in integrum petenda est intra quadriennium. *Communis*, textu expresso in l. Supervacuum 7, c. De temporibus in integrum restitutionis, et concordat cap. Ecclesia 1, De in integrum restitut. in 6.

(20. Quadriennium istud in restitutione minorum (qui non solum toto tempore minorennitatis possunt petere restitutionem in integrum, sed etiam post completam minorennitatem per continuum quadriennium) incipit currere a primo die vicesimi sexti anni inchoati, et durat usque ad annum 29 completum. *Communis*, textu expresso in cit. l. Supervacuum 7, cod. De temporibus in integrum restitutionis.

(21. In restitutione vero minorum, qui veniam ætatis impetrarunt, quadriennium incipit currere a die, quo venia ætatis obtenta et intimata fuit. *Communis* per text. in l. Eos qui 1, cod. De his, qui veniam ætatis impetrarunt, l. Ea quæ 5, cod. De temporibus in integrum restitut.

(22. In restitutione majorum xxv annis quadriennium incipit currere a tempore, quo læsio contigit, quod intellige si non adsit justa causa absentia, vel aliud legitimum impedimentum, ut colligitur ex c. l. Supervacuum, et docet Glossa, in Clementin. unica, verb. A tempore, De in integrum restitutione, et Barbosa, *ibid.*, n. 5, citans alios, Pirrhing, l. cit., n. 49; Reiffenst., *loc. cit.*, n. 62, et alii.

(23. In restitutione ecclesiæ (vel reipublicæ) quadriennium incipit currere a tempore factæ læsionis, id est a tempore celebrati contractus, vel quasi contractus, aut latæ sententiæ, ex qua ecclesia læsa est; cit. Clementin. Unica, et ibi Glossa, verb. A tempore, De in integrum restitut.; Franc., in cap. Ecclesia 1, De in integrum restitut. in 6, n. 2, notabil. 3; Molina, tract. 2 De justitia, disp. 574, in princip.; Reiffenst., *loc. cit.*, n. 62, et alii.

(24. Quadriennium petendæ restitutionis incipit currere non a die factæ læsionis, sed a die habitæ scientiæ de læsione. Alexander, consil. 84, n. 3, vol. 1; cardinal. Tuschus, litter. B, conclus. 298, n. 9 et 16; Baldus, in l. Falsu, cod. De fide instrumentor.; Engel., *loc. cit.*, n. 11; Reiffenstuel, l. cit., n. 63; Sannig., De restitut. in integrum, cap. 5, n. 3, alique plures. (25. Et ratio est, quia alias non satis prospectum esset indemnitati ecclesiarum et minorum, si contra occultas suas læsiones nullum haberent remedium; nam tempore ignorantia factæ læsionis nequit læsus se defendere, aut beneficium restitutionis petere: « quia qui nescit, is videtur experiundi potestatem non habere, et verius est ex eo annum numerari,

ex quo cognovit; » ut expresse dicitur in l. Annus 6, ff. De calumniatoribus. Nec obstat c. Clementin. unica, De in integrum restitutione, in qua dicitur quadriennium istud a die læsionis esse computandum, quod debet intelligi, quando dies læsionis et scientiæ ejus coincidunt, ut ita pro favore ecclesiarum et minorum jura juribus concordentur: Arnoldus Rath., in tract. De usucapionibus, cap. 5, assert. 43, ubi dicit, hanc sententiam, communiter sustineri, et in praxi receptam esse: Engel, loc. citat., n. 12; Reiffenstuel, loc. citat., n. 63, et alii.

(26. Tempus quadriennii concessum pro petenda restitutione non currit juste impedito: unde si per dolum aut vim adversarii, vel ob aliud justum impedimentum. v. g. ob absentiam reipublicæ causa, non potuit peti restitutio in integrum, debet postea suppleri totum illud tempus, quo duravit illud justum impedimentum, addito ad quadriennium quantum temporis ablatum fuerat; colligitur ex cit. l. Supervacuum 7, cod. De temporibus in integrum restitutionis, et tenet, ibidem, verb. Supervacuum glossa communiter recepta, et Bartolus, ibidem, § Et breviter; Pirrhing., loc. cit., n. 50; Reiffenstuel, loc. cit., n. 59, testans de communi.

(27. Ecclesia est restituenda in integrum etiam post lapsum quadriennium a die factæ et cognitæ gravis læsionis computandum; dummodo tamen adsit aliqua justa causa, ob quam superior beneficium restitutionis ei adhuc concedendum arbitretur. Secus non: Communis, textu expresso, in cap. Ecclesia 1, De restitutione in integrum in 6, ibi: « Ecclesia, quæ ad retractandam sententiam, vel contractum per beneficium restitutionis in integrum postulat se admitti, si quadriennii spatium post sit lapsum, et negligenter omiserit, non est ad beneficium hujusmodi admittenda; nisi prævaricationis, vel fraudis manifestæ probetur super hoc intervenisse commentum, aut alia rationabilis causa subsit, quæ superiorem movere debeat ad idem beneficium concedendum. »

(28. Causæ autem, ob quas potest superior post lapsum quadriennium concedere restitutionem in integrum ecclesiis et aliis locis piis, sunt sequentes. Primo, si prævaricatio, seu collusio, vel fraus intervenerit, quia scilicet collusum fuit cum prælato vel administratore honorum Ecclesiæ, vel is fraude circumventus fuit, ne restitutionem intra quadriennium peteret. Citat cap. Ecclesia 1, De restitutione in integrum in 6, per adducta verba: « Nisi prævaricationis vel fraudis manifestæ probetur super hoc intervenisse commentum. » Secundo, si læsio fuerit valde enormis; colligitur ex cap. Ad Ecclesiam 21, De rebus Ecclesiæ non alienand., ubi legitur ob enorme damnum ex alienatione passum, concessam fuisse talem restitutionem in integrum cuiusdam monasterio post quadriennium, imo et decennium, ut putat Hostiensis, ibidem, et sic tenent Glossa final. in cit. cap. Eccle-

sia; Abbas, in cap. Requisivit 1, De in integrum restitut., n. 2; Covarruv., lib. 1 Variar. resol., c. 3, n. 11, cum pluribus aliis ibi citatis; Pirrhing., loc. cit., n. 51; Reiffenstuel, loc. cit., n. 77, et alii passim. Tertio, si propter inculpatam ignorantiam, vel ob aliud justum impedimentum restitutio in integrum peti non potuit intra quadriennium; colligitur ex cit. cap. Ecclesia 1, et cap. Si adversus 2, De in integrum restitut. in 6, ubi dicitur, quod si Ecclesia intra quadriennium restitutionem in integrum petere negligenter omittat, postea amplius admittenda non sit; ergo a contrario sensu, si non ex negligentia, sed propter inculpatam ignorantiam læsionis, vel aliud justum impedimentum, restitutionem non petierit, etiam post quadriennium restituenda erit, cum ex rationabili causa generaliter post quadriennium Ecclesia ad beneficium dictæ restitutionis admittenda sit, ut expresse cavetur in cit. cap. Ecclesia, ibi: « Aut alia rationabilis causa subsit, quæ superiorem movere debeat ad idem beneficium concedendum. »

(29. Restitutio in integrum petita, ordinarie suspenditur executio sententiæ, nisi præsumptio malitiæ sit contra petentem. Communis, textu expresso in l. Postulata 1, cod. In integrum restitutione postulata, ne quid novi fiat, ibi: « Postulata in integrum restitutione, omnia in suo statu esse debere, donec res finiatur, perspicui juris est, itaque curabit is, ad cujus partes ea res pertinet. »

(30. Dicitur autem notanter: « Nisi præsumptio malitiæ sit contra petentem; » quia quando ex conjecturis præsumi potest, quod restitutio in integrum malitiose petatur solum ad suspendendam sententiæ executionem, tunc non suspenditur, sed fit ipsius sententiæ executio, cum hoc tamen, quod idonea cautio detur restitutionem petenti, quod si in causa prævaluerit, univversa cum fructibus medio tempore perceptis, ipsi restituentur. Communis, per textum expressum in cap. Suscitata 6, De restitutione in integrum.

(31. Regularis, qui legitime fuerit impeditus ad reclamandum contra nullitatem suæ professionis intra quinquennium sibi concessum a concilio Tridentino, sess. xxv, cap. 19, De regularibus, allegatis causis dicti sui justis impedimenti, potest restitui in integrum ad reclamandum etiam post dictum quinquennium. Communis. (32. Hæc tamen restitutio in integrum non conceditur nisi a Summo Pontifice, vel sacra congregatione Concilii, aut Episcoporum et Regularium, ut docet praxis, et stylus curiæ, et recte observant Barbosa, in Collectan. ad d. cap. 19, concil. Trid., n. 9; Fagnan., in cap. Consuluit, n. 35, Qui clerici vel voventes; Reiffenstuel, loc. cit., n. 91, et alii passim.

(33. Hinc restitutio in integrum adversus lapsum quinquennii conceditur moniali reclamanti adversus suam professionem, quando constat de vi metuque, quibus me-

diantibus emissa fuit. S. cong. C., in Bituntina restitut. in integrum, 9 Septemb. 1713, et in Januens., 23 April. 1715, et in Lingonen., 20 Septembr. ejusdem anni, apud Ursayam, tom. 1, p. 1, discept. 2 et 4, in Miscellan. 1, sac. et profano, litt. R, n. 124.

(34. Item restitutio in integrum adversus apsum quinquennii datur moniali, quæ ex legitima causa reclamare non potuit intra dictum quinquennium. Sac. congreg. Concil., in Mantuana restitutionis in integrum, 7 Decemb. 1715, et 28 Martii 1716, apud Ursayam, tom. II, par. 1, discept. 9, et in Miscellan., loc. c., n. 128.

(35. Item restituitio in integrum locus est, quando monialis professionem per vim et metum emisit, non obstante longo lapsu temporis. S. cong. C., in Melevitana nullitatis professionis, 15 Maii 1723, apud eundem in Miscellaneo, loc. cit., n. 130.

(36. Item restitutio in integrum concedenda est moniali post quinquennium reclamanti, quando, illo durante, reclamare non potuit. Sac. congr. Conc., in Pacen., 19 Decemb. 1722, apud eundem tom. V, p. 1, discept. 17, et in Miscellaneo, loc. cit., n. 121. V. Addit. Casin., sub v. Regularis professio.

(37. Item restitutio in integrum concedenda est religioso impedito reclamare intra quinquennium, non attentata renovatione votorum et propriæ Regulæ quolibet anno facta. Sacra cong. Conc., in Melevitana restitutionis in integrum, 29 Aprilis 1722, apud eundem, tom. II, par. 11, discept. 21, et in Miscellaneo, l. c., num. 125. V. Add. Cas., l. c.

(38. Item restitutio in integrum danda est religioso, qui professionem emisit non completo anno xvi suæ ætatis. Sac. cong. Conc., in Neapolitana restitutionis in integrum, 10 April 1723, apud eundem, in Miscellaneo, loc. cit., n. 127.

(39. Item restitutio in integrum danda est religioso proficenti cum aliquo defectu habituali in religione, cujus constitutiones mandant, ut illi religiosi, qui tacent aliquem essentialium defectum ante emissionem professionis, illo detecto, statim possint ab eorum superioribus dimitti. Sac. cong. conc., in Neapolitana restitutionis in integrum, die 8 Augusti 1716, apud eundem, in Miscellaneo, loc. cit., n. 123. Et in alia Neapolitana, 7 Sept. 1718, apud eundem, tom. III, part. 1, discept. 6, n. 77.

(40. Restituitio in integrum locus non est, quando non probatur præsentis metus et vis sibi illata ad professionem emittendam. Sac. cong., in Veneta seu Brixtensi restitutionis in integrum, die 7 Feb. 1721, et 8 Augusti ejusdem anni, apud eundem tom. V, part. 1, discept. 12, num. 166. Et in Neapolitana nullitatis professionis, 9 Septembr. 1723, apud eundem in Miscellaneo, loco c., n. 129.

(41. Restitutio in integrum obtenta a sacra congregatione Concilii, cæremoniales remanent actus faciendi in curiis episcopalibus. Rota, in Januensi restitutionis in in-

tegrum, 9 Maii 1702, § Econverso coram Molines. Et sac. cong. Concilii, in Mantuana, 21 Februar., 1717, apud eundem, tom. II, part. 1, disp. 8, et in Miscellaneo, loc. cit., n. 131.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

(42. Tametsi jus prætorium induxerit restitutiones in integrum ad corrigendum jus civile; sunt tamen et restitutiones in integrum, quas exemplo juris prætorii proposuit deinde ipsum jus civile. (43. Habes exempla restitutionis in integrum propositæ a jure civili, in l. III, c. De rescind. vendit., ubi læsus ultra dimidium in tantum restituitur, ut vel causa penitus in priorem statum deducatur, vel iniquitas per supplementum justii emendetur. (44. Alterum exemplum occurrit in l. 33, ff. De re judicat., ubi in integrum restitutio conceditur illi, contra quem falsis instrumentis lata est sententia. (45. Reipublicæ demum, et civitatibus auxilium restitutionis in integrum concessum est jure civili in l. 4, c. Ex quib. caus. major.

(46. Interest vero, an restitutio detur ex jure prætorio, an ex jure civili. Quæ restitutio datur ex jure prætorio, ea temporaria est: quæ vero datur ex jure civili, est perpetua, et sic intra annos triginta intentari poterit; Stryk., in Us. modern. Pandect., lib. IV, tit. 1, § 1, contradicente, licet perpetuam Bohemer, in Introduct. in jus digest., l. IV, tit. 4, § 14.

(47. Tempus hoc triginta annorum, licet mox adductam, eamque veram rationem ignorent, admittere haud ægre solent doctores in prioribus duobus exemplis, nequaquam vero in tertio exemplo. (48. At si restitutio reipublicæ et civitatibus jure civili concessa est, necessario debet esse perpetua; Stryk., in Usu modern. Pandect., lib. IV, tit. 4, § 17, ubi quod non « obest (sunt ejus verba), quod imperatores Rempubliam minoribus comparaverint: non enim additum, quod præcise tempora minorum observare debeat. »

(49. Jure Pontificio competit etiam restitutio ecclesiis cæterisque piis corporibus jure ecclesiarum fruentibus; c. 1 et 3, De restit. in integr. (50. Quin et academiis scholisque vulgo tribuitur; Gales., ad c. 1, num. 85, De restit. in integr. Wiesten. in Decret., l. 1, tit. 41, n. 25.

(51. De tempore vero, quo restitutio proponi debeat ab ecclesiis, omnes fere conveniunt illud debere esse quadriennium a die cognitæ læsionis, et proinde sentiunt illud non currere durante vita rectoris male administrantis, sed incipere tempore successoris, ut primum scivit actum Ecclesiæ damnosum: Ziegler., ad Lancellot., lib. III, tit. 81, § 3; Bohemer., in Decretal. dict., lib. 1, tit. 41, § 9. (52. Cæterum si neque restitutio competit ecclesiis jure prætorio, sed jure Pontificio consentaneæ ad superius firmata, dicendum est, eam proponi posse non intra breve quatuor annorum tempus, sed intra spatium triginta annorum.